

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
 Härad: *Luggude* Adress: *Horsborg*
 Socken: *Kullasochvarna* Berättat av: *Jensamma*
 Uppteckningsår: *1935* Född år *1861* i *Väsby*

Uppteckningen rör	sid.
Om fåglars läten.	1-3
Spöken - gästar.	3-34
En man stal från en strandgäst, som hängde sig på ryggen på honom.	6-11.
Spöken på loftet o. taket.	11-14, 17-19.
"Odens jagt".	14.
Kyrkogårdsgrävdar som öppna- des o. låstes av sig själva.	14-16, 17.
En gäst i porten.	19-22, 23
Möte med liktaig.	23-25
En gäst på landsvägen.	25-27
Stor, svart hund m. glödande ögon synes i bryllupen.	34-36.

53 sid.

4478.

sid.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppkomst av ordetär.

35-36.

Potta Långhaka.

36-40.

En man, som gick igen.

40-42.

Pengabloss.

42-52.

Ima människor - "vetter".

52-53.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Emil Jönsson*
Härad: *Luggude* Adress: *Hornsborg*
Socken: *Kullasockname* Berättat av: *Emil Jönsson*
Uppteckningsår: *1935* Född år *1861* i *Wärby*

Uppteckningen rör *Bidrag till gammal tro och sed*
om spökerier och föreställningar derom, i
första århundradets första hälft och något senare
I forna tider när landet var uppfyllt
av tjocka skogar och upplysningen var liten
men vidskepelsen stor, var det ej heller så un-
derligt att många helt naturliga, både läten och
syner blevo uttydda till övernaturliga. Då hörde
jag en gammal kvinna tala om huru hon hade
 varit ute i skogen och fått höra en besynnerlig
fågel som sade: "O Herre Gud, hjälp oss," och att
det upprepades många gånger. Den gamla kvin-
nan trodde fullt och fast att det var en av Guds

änglar som var fågel och bad för onemiskorna.
Om man lyssnar till ringduornas kutter i
skogen så kan man förstå, att det varit denna
fågel som med tillhjälp av kvinnans inbillning,
talade på detta sätt. Så kan man även komma
att förstå, huru i forntiden funnos visa män, som
förstod fåglaspråk. Det blev vartill deras egen
inbillning uttydde det, eller som det liknade.
Horn-uvens egendomliga läte, togs av många, för
något spökes skrik eller skratt. Ugglans skrik
visste de väl, härrörde från ugglan, men betrak-
tade ändå hennes skrik som olycks-bädande, t.ex.
att ugglan bädas lik snart i huset. Ingen tänk-
te på att ugglan endast kallade på sina ungar
eller maken, eller att hon frånde att det var varmt
att sitta på husets skorsten om vintern, då den
varme luften och röken tycktes henne behaglig.

Om skatorna skrattade om natten, så var naturligtvis spöke eller gästar ute och gingo. Annars kunde de ju tänkt att ugglan som ser i mörkret, ville ta skatorna, eller katter ville ta deras eller ungarnes liv. Men allt var hemlighetsfullt, mystiskt, vildskepligt, övernaturligt i den tiden. Spöke, var något som regerade mest inomhus, men om spöken vore ute och gingo på vägar och stigar kallades de för "gäst", ävensom uppkastade lik vid havs-stranden kallades för "strand-gästar". Ännu kallas luvande sjömän för "gästar".

En gång, midt i natten, en sommarnatt, kallade min Far oss ut, så många som kunde, gå och höra på, som han trodde gästa-skrik. Jag var omkring 5 år gammal och tycker mig ännu höra orär jag vill, hemiska skrik, med liksom skallande skratt efteråt. Min Far tyckte det

skall eller skabo i jorden. Aldrig har jag var-
ken förr eller senare hört något sådant. Det
är att märka att detta var på en ofantlig stor
skogsläs slätt. Men en gång, vid Wäley bäst stuga
sedan jag blivit äldre, fick jag höra ett besynner-
ligt ljud. En skara ungdomar kommo lägande
från Tjörred, Töninge och Måarp, sjungande och
stojande och hördes på långt avstånd. Jag gick
ut och lyssnade och mycket märket var det ock
så. Just som jag gick in igen fick jag då höra nå-
got som inte kan mer språk eller bokstäver eller
instrument återgivas. Det framkallade kvälj-
ningar, något annat kan jag ej beteckna det med.
Jag gick rundt huset för att om möjligt upptäcka
någon, men intet kunde förmärkas. Efter en stund
kom skaran fram, men sådant förskräckligt väsen
som det blev den natten, har jag aldrig sett i någon

besöka någon gång. Många trodde att "gasta-
skrik" kom av de havet uppkastade döda men-
niskors gästar som önskade bli begravna i "Kri-
sten" jord, som det hette. Några av byfönder-
na i Wäsby, hittade en "Strandgäst" en gång,
i "tång-åfan" (så kallades den av havet upp-
kastade tång-vallen) och för att inte man-
nen skulle behöva skrika "gasta-skrik", så be-
ro de öpp liket och begravs det i en tång-
bunkie, och der tog en av dem som hette
Truls Nilsson, i Wäsby, tre grepar tång och
jordfäste liket med samma ord som prest-
en säger: "Av jord är du kommen o. b. v."
Då trodde de att den döde skulle vara lugn
tills han kom i "Kristen jord", vilket och snart
derafter skedde, sedan fyndet anmälts för
presten Men ingen av bönderna vågade ta hem

Skane
Ruggade
Kullsocknarna

4478

Giftas Emil Jönsson
Född 1861 i Väsby

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

likt till kyrkan, utan tillstånd av prästen eller
länsmannen. Spöket på ryggen.

En ung man, Nils Nilsson, född 1820, gick
bittida en söndagsmorgon 1875 i oktober, ut
med stranden av Skelderviken, i Jönstorps
socken, emellan Jönstorps kyrka och Böke-
läck, der han troligen hade en fästning,
som han ämnade besöka på. Som han
passerade i själva vattenkanten, för att
se hur den för ett par dagar förut rasen-
de nordväst-stormen kallat upp en gnappa
havstång och vrakspillror. Som han gick
der fick han syn på en människofot, som
stack fram ur "tång-åjan", och då beslöt
han att föra av tången och blotta hela lik-
et och såg att det var en gäst, en strandgäst.
Vid närmare granskning av den döde, uppf

7
täcktes ett cylinder-ur med kedja och en
penningbörs eller plånbok med en troligen
större penningsumma, eftersom Nils blev
inom kort tid en rik man. Denne Nils Nils-
son tillagnade sig penningar och ur, men lät
ingenting märka, utan lät "gasten" ligga där
han låg och gick sina gårdar. Men en piga
som snart derefter och hittade också gäst-
en, samt anmälde det för prästen, och fick
så den döde en Christlig begravning. Tro-
ligen slog då samvetet Nilsson, han blev
tydligt nervös och tyckte sig alltjämt höra
hur gästen ropade: "Pigan klockan och pigan
pengarne". Men Nilsson försökte slå döv-
örkt till för samvetets röst, men slutligen
blev det värre och värre och gästen hängde sig
på ryggen på Nilsson, med armarna om hal-

-sen på honom och de som kunde se spö-
-ke, sågs också hur ett benrangel hängde
på ryggen på honom, med armarna om
halsen på Nilsson. Denne kände också
hur tung benrangelmannen var, och kväv-
-ningen gav honom ingen ro, varken natt eller
dag, ty han kunde icke skaka honom av sig
på något sätt. Han vände sig då i sin nöd,
till den (i våra trakter) allmänt kände
trollkarlen Ringstedt, och bad honom skaf-
-fa bort spöket från hans rygg. Ringstedt
gjorde då ett bälte (som kostade tio riksdaler,
en stor summa i den tiden). Detta bälte
skulle Nilsson alltid bära på bara kropp-
-en. Medlet hjälpte, och benrangelen för-
-svann från ryggen på Nilb, men de
som kunde se spöke, fingo likväl se

benrangelmannen gå bakfter vakande på tillfälle, ifall bältet komme av, att åter klänga sig på Nilsson. Men Nils blev ju glad och glömdes efter någon tid, att det kunde vara bältet som var orsaken till befrielsen från spöket och lättnaden, i synnerhet som han ej själv kunde se, eller förnimma något mera av något spöke eller gast. När därför några ungdomar slogo sig ihop på spektakel och vid ett tillfälle, sedan de fått Nils något livadt genom spändringen, erbjödo honom en bra summa pengar för att han betalt för bältet, så ansåg han det inte viktigare än att han sålde det. Han tänkte möjligen att han kunde få av Pringstedt så många bälte som helst och vinsten var lockande. Men knappt hade han lemnat bältet ifrån sig förr än benrangel genast kom på rygg

-en på Nils igen. Han ville då ge samma peng-
-ar tillbaka till köparne, leara han fick bäl-
-tet igen. Men det var omöjligt, de leara skratta-
-de åt honom. Han gick till Fringstedt igen,
ty att ge köparne vinst ville han inte. Men
när han så kom till Fringstedt, ville denne
inte göra fler bälte till honom, utan Nils
måste gå till köparne och betala dubbel så
mycket som han fått för bältet, till de ocharm-
hartige människorna för att äntligen få i-
-gen detsamma. Sedemera tordes han al-
-drig vara av med sitt skyddsbälte i all sin
levnads tid. Aldrig syntes benränglet på Nilsson
så länge han hade bältet, men "Spöket" fick han
heta, och var känd under det öknamnet i hela Till-
-len. Hans egne brorsöner påstod att de sett hans
nakne rygg och att det var märke efter ben-rang

lets fötter, men det kunde ju även varit märken
efter bältet. Sedan han fick sådant ökenamn, så
kunde han aldrig bli gift, oaktadt han blev rik.
Han beklagade sig alltid över att han aldrig blev
gift, men det föll honom aldrig in, att dela ut
något till pigan som skaffade "gasten" till "Chri-
sten jord".

Spöken på loftet och taket.

Man skall icke förundra sig över att i de gam-
le bondgårdarne talades om spöken, der ofta bo-
ninghusens längd utgjorde ända till 60 alnar och
deröver, och endast ett litet fönster på var gavel,
och ibland endast fönster på ena gaveln. Der rå-
de nästan fullkomligt mörker även om dagen.
Av detta förutnämnda mörker å vinden eller loftet
uppstod naturligtvis en massa spökhistorier.
Tjänare och barn uppskrämde sig själva, då de
hade ämnat deroppe, om de hörde en rätta eller

katt, eller sågs katt-ögonen som lysa i mörkret. Men även de äldre trodde på loft-spöken. Så t. ex. berättade en gammal trovärdig man, som hette Bengt Nilsson i Ornakärr, att han, som även handlade med spannmål, hade, då han skulle mäta opp sädan på loftet i en bondgård tillhörig en man som hette Per Andersson i Väsby, sett "självra Satan sitta vid skorstenen". Som de flesta spöken tycks trivas bäst i mörker, så är helt naturligt att på loftet i boningshusen grasserade alltid mycket spökeri. En del boningshus voro "svinglade" ihop med lagårds husen så att tillträde till loftet kunde även ske från lagårsgården så att tydligen råttor och katter, kunde spela ej obestydlig rol vid förekommande spökerier. Sådana gårdar, der alla fyra län-gorna voro "svinglade" tillsammans, voro de

endaste ställen der en slags flygande spöke
som kallades för "Natt-travnen", fick lov att
sätta sig att vila om nätterna. Natt-travnen
kunde höras, när han flög om nätterna, med
ett ljud som "knirkade", liksom nya stövlar.
Barn ätrarnades, att ej vara länge ute i bara
lentyget om nätterna om sommaren, ty då
kunde de bli tagna av "Natt-travnen". Kanske de
nas föräldrar ville också dermed hindra dem att
fötkyla sig. Denne "Natt-travnen" var i skapnad
som en halvestor pojke med vingar på ryggen, samt
svart. Skom någon ut när Natt-travnen satt på taket
så var bäst att skyndsamt springa in igen, i synnerhet
om det var barn i bara lentyget, dem tag Natt-travnen
helt enkelt och flög bort med dem, men större folk
vågade han inte ta, men de kunde bli sjuka
i grässa, lungsot, eller tvinge sjuka om de kastade

Häns
Lungvårdsdid
Väsby Sn.

4478

uppt. av Emil Jönsson,
1935.
Hornborg.

14

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

något emot honom. Hismåbarn hörde ofta Natt-
-farnen på avstånd. En annan slags nattfly-
-gare var något som kallades för "Odens jägt", som
flög över landet, men det ansågs aldrig såsom
någonting ondt eller farligt, men jagthundarnes
skall tyckte man hörde. Kyrkogårdsgrindarne.
Min Morfar var på väg från Thägalyske en kväll
och hennes syster följde henne på kyrkstigen till grin-
den vid södra sidan på kyrkogårds-muren. Det får
omnämnas att det var och är ännu fem grindar
på kyrkogårds-muren vid Väsby kyrka. Två på sö-
dra sidan, varav den ene var omedelbart vid gav-
len på den gamla prestgårds-längan, som i den då
kringbyggda prestgården, låg långt mot södra kyrko-
gårds-muren och den andre grinden längre bort, de
kyrkestigarne komma fram från Ormakärr och
Thägalyske. De övriga tre voro på västra sidan

Skriv endast på denna sida!

vid "Ripare-backen" som det nuvarande kyrktorget
så kallades. En liten grind vid var sida om
den stora dubbla inkörsgrinden som låsades av
klockaren. Alla dessa andra fyra voro mindre
grindar som lemnade rum för endast en inträ-
dande i sender och var, och äro nog så ännu, för-
sedda med en stark fjeder som drev grinden
att slå i lås med en grov "klinka", en mycket bra
anordning värd att recommendera. De ha och
så hållit stånd sedan mer än hundra år, utan
reparation. Denna fjeder löpte med en triassa
bak på grinden och var så styv att man fick
ta i ett bra tag för att öppna grinden. Dessa
små grindar låsades aldrig utan kunde öppnas
natt och dag av dem som hade krafter dertill.
När nu Min Mormor, i sällskap med sin sy-
ster kom fram till grinden, öppnades den av

sig själs, eller av osynliga händer. Som det
vid tillfället var klart onönsket och ingen
syntes till, som skulle kunnat öppna, så är
ju tydligt att gummorna levo förskräckta, och
stannat tre hägsna framför grinden, som fort-
farande hölls öppen. Men Mormor fattade mod,
och sade: "jag går i Guds namn", därmed bad hon
godnatt till systemen, som vände om mot sitt
hörn. Mormor gick ensam över de döda gård, och
grinden smälldes i lås efter henne. Men döms om
hennes ytterligare föräining, när hon kom till
grindarne på västra sidan gick en av de små
grindarne upp av sig själv, liksom den förra, och
Mormor gick åter i "Guds namn" igenom, och grin-
den för i lås med sin klinka, med en smäll, efter
henne. Ofta talade hon om denna händelse, men
vi ungdomar lade då sådant ej mycket på hjärtat.

En annan gång, mitt på lusa dagen, när
mormor i sällskap med en annan syster, skulle
gå över kyrkogården emot Thägalucke, då öppna-
des icke grindarne av sig själs, men det kom, i det-
samma de nådde fram till grinden på södra si-
dan, ett svart skynke och hängdes på grinden.
Förskräckta stod käringarne och visste ej om de
skulle våga att gå igenom. Mormor tog då en
pinne och spottade tre gånger på låsen, samt
lyfte den av med pinnen och kastade den åt
sidan, varefter de gingo igenom grinden, men
deingo värk i bröstet derefter i flera dagar.

Detta gammalt hus, som ägdes av en jord-
brukarbetare, spökhade det på loftet om nätt-
erna aldeles förfärligt. Spöket slog i loftet och
krapade med klorna, samt väsnades på flera
vis, nästan varje natt. Om dagen varken det

hördes eller syntes något ovanligt. Och om
husmannen ville gå upp på loftet om natt-
en när spöket vägnades, så var der aldrig en
katt en gång. Men denna oroligheten trötta-
de ut husfolket så mycket att de beslöto sälja
huset och flytta derifrån. Som ryktet om spö-
keriet kommit ut, så var just ingen sågad att
köpa huset. Men en rik oron, som hette Pål-
son, tycktes inte vara spökrädd, utan köpte
huset för billigt pris. Han flyttade dit med
sin familj och bodde der och ingenting hördes
sedan av det der spöket. Efter någon tid,
sammankom jag med Pålsson och fråga-
de om det fortfarande spökade i det huset
han hade köpt. "Nej," svarade han, "det gör det
inte nu, du vet att huset hade brädgavlar,
På den ena av dessa kunde en ribba vridas

åt sidan, och när jag stod utanför, kunde jag nå att sticka en lång hassle-saft in i mellan bräderna och dermed kunde jag vrida och slå och knäppa inne på loftet och åstadkomma ett förfärligt väsen. Hörde jag någon komma ut eller försöka gå på loftet, så drog jag rafften till mig, vred ribban rätt och gick hem. Jag drog på, rätt länge, innan det hade åsyftad verkan," sade han skrattande. Jag behövde inte längre tvivla på att det spökat på loftet i huset, men fick ingen synnerlig högaktning för spökets upphovsman, heller från den dagen.

En gäst i porten. Omkring år 1815 var dans-tillställning i en bondgård i Trigelsträde by. En stor skara ungdomar lågade sjungande och stojande på väg till dans-stället. Ganska mörkt var det, varför en och annan hade en tänd

lykta med sig. När de kommo in i porten
var der som vanligt i de flesta bondgård-
arne, en del redskap och vagnar vid den ena
sidan i porten, endast lemnande en fri gång
öppen för in och utgående. Innerst vid väggen
i kländ leråten stod en gäst, som tydligen
syntes i lykt-skenet, men ingen i hela den
intågande och stöjande skaran tycktes obser-
vera den, utom två av pojkarne, av vilka
den ene, som hette Rasmus Larsson, på den
andres, som hette Truls Persson, s fråga: "Ser
du den," och dermed stötte han Rasmus, med
armleågen, svarade: "ja tyst, tyst, annars få vi
ingen att gå förbi och in i kväll." Ingen lät
märke till dessa två kamraternas lågmälda
tanke-utbyte, utan hopen larmade förbi.
Balen fortgick som vanligt, vid sådana tillfällen

och fram på natten, då det blivit klart månsken, gingo dessa förutnämnda två kamrater, ut i sällskap med varandra, för att dels svalka sig och dels för att studera vad det blivit av gästen i porten. De blevo inte litet förvånade när de fingo se gästen stående på knä och armbågar under ena fönstret till balsealen. Truls Persson sade då: "jag ska min tjäl dräpan", men Rasmus Larsson åtrarnade honom, att det vore bäst att lämna gästen i fred. Men Truls Persson, som var modig och litet upprymd till sinnet, gick bort till brunnen i gården, der stod ett "tvättsäte": "jå min tjäl ska jag dräpan", sade han och fattade tag i de två benen på detta, samt gick modigt gästen in på livet och slog med all magt, tvättsätet på gästen. Tvättsätet small i väggen, så vitkalkningen dröslade och

dunsen hördes i hela gården, men gästen blev stående kvar, endast flyttade sig obetydligt. Truls Persson blev förskräckt och omedelbart sjuk och måste genast ledas till sitt hem, der han spottade blod och fick intaga sängen i flere veckor derefter. Efter någon tid var det åter dans på ett annat ställe i Ingelsträde, och det måtte varit en särskild gäst att föredraga portarne, så var der, förmodligen densamme, en gäst i porten igen. Det var nog endast vissa personer som hade förmåga att se spöken och gästar, ty vid detta tillfälle var det bara en som hette Bengt Nailsen och en till som kunde se gästen. Men denne andre tycks litat på gästen som medhjelpare, ty ut på natten blev han osams med Bengt Nailsen och uppmanade då denne att gå med

sig ut "ly nu står Jan i porten." "Län stå der," svarade Bengt Nailsen. Derav uppkom det ordetävet: "Län stå der," sa Bengt Nailsen när Jan sto i porten. Vår så inte Bengt Nailsen ville gå med den andre ut, vågade han inte heller slå på Bengt, varför denne fick den uppfattningen att hans antagonist litade till gästen i porten. Likskaran. Förutnämnde Rasmus Larsson (Min Morfar) var en gång ute en natt och red på en häst till något ärende och mötte då en likskara i Ingelsträde by. Det var märkligt och allt kunde tydligt urskiljas. Hästen såg också liktåget, ty han blev så orolig att han endast med yttersta svårighet kunde förmås att gå förbi likskaran, oaktadt den ljudlöst skred förbi med, enligt den tidens sed, likkistan

på en bår, som bars på axlarna av fyra män.
Samme man mötte en annan gång vid en
rid-tur, en gäst på vägen i Wäsby kyrkoby, men då
blev hästen så förskräckt att han i istadighet
slog av ryttaren, som föll just bredvid gästen.
Rasmus tyckte dervid att hästen reste sig på
huvudet och hans hatt föll av alldeles in på
gästen. Denne fortsatte sin sakta gång ljud-
-löst. Hästen sprang hem och Rasmus Lar-
-son fick söka rätt på sin hatt, och efter kom-
-ma. År 1881 talade jag med en gammal släg-
-ting som hette Anders Göransson i Ingelsträde,
och denne man berättade att han två gång-
-or sett likeskaror vid passerandet om natten
genom Ingelsträde by. Den ena gången, midt
för Wice-Luven's hus, och den andra gången vid
en backe som kallas för Långe-Backe. Han

såg tydligt folket, men kände ingen av dem.
Han försäkrade att han ifrågasvarande nätter
var fullt nykter och sannead och att intet tvivel
kunde föreligga, men att det var då många
år sen han sett det. En gäst på landsvägen
Ett rykte gick, att en aktad man som doli-
dit i Höganäs fiskläge 1885 skulle bruka
att gå på landsvägen från och till Kyrkogård-
en i Väsby. Vid den tiden hade jag varit på ett
danskhus och fick sällskap med en annan pojke
och vi hade varit överens om att gå hem tidiga-
re än de andre för vi hade så långt hem. När
vi kommo ett stycke på vägen såg jag att det gick
en man något längre fram på allra yttersta
landsvägs-kanten. Det hade regnat, men var
nu uppehålls-väder och jag bar en hopfällt para-
ply i stället för spatseskäpp i högra handen. Som

den framför gående gick mycket sakta och vi
gingo snabbare så kunnos vi snart upp honom,
och just som jag var midt för honom hade jag
tänkt att hälsa, men jag förundrade mig över att
inte kunna höra fötterna eller upptäcka något
huvud. Jag hukade mig ner för att bättre kunna
se emot himlen som fond, men blev förskräckt,
då min kamrat frågade mig vad jag tittade
efter, så jag kunde ej genast svara, för än vi
kommit några famnar längre fram förbi
gästen. "Ser du inte vem vi gick förbi?" frågar
jag. "Nej jag ser ingen", svarade min kamrat. Då
stälde vi oss "halt och front", och jag påvisade
gästen för kamraten. "Ser du nu att här går en
förbi" sade jag. "Nej jag varken ser eller hör
något som går här" sade han. Jag blev då förg-
af och drog mig till minnes den spökhistorien

jag hört. Men som jag ej ville tro på spöke, så
ville jag att vi skulle närmare undersöka sa-
ken, men mitt sällskap ville inte, annars fö-
reslog jag, sedan vi gått långt framom gästen
att vända om igen och möta honom av vägen.
Han ville inte och jag tyckte det var kusligt att
gå ensam. Wiggins alltså med raska steg bort
från gästen och hem. Men jag passerade ofta den
vägen ensam om nätter senare och om dagen såg
jag nog efter om det kunnat vara något som skul-
le kunnat likna en gäst, men ej en kuske eller sten,
och för öfrigt kunde det ju ej sväva fram ljudlös, så
jag fick aldrig löst gåtan. Tilläggs bör att vi bägge
voro och alltid äro Rykterister. En av mina na-
boar dog, och som inga barn eller tjänare fun-
nos i huset, så ville den efterlevande änkan, att
min hushållerska skulle gå dit och ligga, om

nätterna. Så skedde och allt gick bra, några dagar, eller rättare, nätter. Men så en natt, då jag satt och läste i en bok vid $\frac{1}{2}$ 12 tiden, hörde jag någon hastigt springa över gårdsplanen, och häftigt knacka på dörrarne. Jag skyndade att öppna och fann till min förvåning att det var hushållerskan och änkan, som voro så förskrämda och and-trutna, att de inte kunde, på flera minuter, säga vad som påstod. Ändligen kunde de i avbrutna satser, begynda tala om att ett spöke eller banditer skrämde dem genom ryckningar i dörrarne eller onöd bultningar och slag och till slut när tydligen dörrarne snart blevo uppkjutna, hade de öppnat ett fönster på utsidan på gården och med endast underkläderna på, hade de poppat ut genom fönstret och sprungit genom trädgården och till vägen.

emot mitt hem och der var ungefär en kilo-
-meter. Ingen av dem hade sett någon, som
skulle bultat och bräckt opp dörrarne, och så
mycket mera hemlighetsfullt, ty från stugfön-
-stret kunde annars synas den person som stode
på trappan till förstugudörrarne. Men nu i mån-
-skenet syntes en stor svart gast komma efter
dem när de flyende kvinnorna titta sig till-
-baka, och om möjligt påskyndade de sina steg
ännu mer. Sålunda kommo de och ville att
jag skulle följa med dem och driva bort spöket
Jag föreslog att de lika gerna kunde över-
-natta hos oss, men änkan var rädd om
sin ägendom och ville ej låta huset stå oan-
-löst. Jag beväpnade mig med en laddad re-
-volver och en gammal slagel och följde med
fruntimren tillbaka till spöket. En av

bar en tänd lykta och när vi kommo till porten var denna låst inifrån. Årkan måste därför gå inom fönstret och igenom huset och komma ut på gården innan porten kunde öppnas. För att skrämma antingen besvär eller spöke, avlossade jag ett revolverskott utan om porten strax innan den upplästes. Vi kommo in och undersökte så väl uthusen som boningshuset i alla vinklar och vrår, med lykta i hand, men ingenting kunde upptäckas. Men jag märkte när vi gingo igenom förstugudörrarne, som fruntimren tyddt vara sönderbräckta, att de visst inte voro på något sätt skadade, men att de kunde lätt föras fram och åter. Efter hus-visitationen kokte änkan kaffe midt i natten, och blevo fruntimren derigenom så modiga att de vågade sig att lägga sig igen och jag begav mig till mitt

hem igen. Efter att hava kommit närmare
hemmet kom min lille hund och mötte mig.
Jag klappade honom och gick så i stallet och för-
drade kreaturen, samt läste och gick in och la-
de mig, åtskilligt funderande över vad som egentli-
gen varit orsaken till spökeriet. Dagen efter
lovade jag min hushållerska, att jag skulle visa
dem varuti spökeriet bestod, om de ville göra som
jag befälde dem. Hon lovade att de skulle rätta
sig derefter. Jag befälde då att hon inte finge ha
den lille hunden med sig, då hon gick till änkan,
men pigan förklarade att hon haft hunden med sig
varje kväll förut och att det således inte var den
som bar skulden till spökeriet. Jag invände att
om de haft hunden inne hos sig kvällen förut, så
skulle han väl ha skällt, eller åtminstone murrat
åt sådant oväsen, och dessutom att han mötte mig

vid hemkomsten och att ingen av oss kunde påmin-
na sig om han följt med när vi leus lyktan och gingo
hemifrån. Någa kvällen kom. Hushållerskan gick till
nabo-änkan, men den lille hunden fick inte följa med.
Jag satte mig att läsa ungefär en halvtimme, till dess
jag kunde vara säker om att hushållerskan kunde vara
inkommen. Då gick jag och släppte ut hunden. Som
en pil for han i väg och kom ju, som jag trodde, inte i-
gen. Jag hade tillagt hushållerskan, att om samma spö-
keri hördes på dörrarne, så skulle de bara gå och öpp-
na, ty det var säkert endast hunden som larmade.
Dagen efter kom hush. hem och berättade, att då det efter
en stund larmat på dörrarne, hade hon gått och öppnat
och funnit den lille hunden som insläpptes, varefter
allt blev tyst. Gatan var löst. Dörrarne liksom fjädrade sig
utåt och vid beröring av hundens tassar trycktes de in
och sprungo tillbaka med ett smällande ljud. Förattens

stillhet kunde det ju höras mycket egendomligt, och att inte det syntes någon stå på trappan var ju förklarligt derigenom att hunden var så liten emot en människa. Att han inte var der den kvällen, vi kommo in i gården, är lätt förklarligt, ty kanhända ingen av oss lagt märke till hunden. Han hade krupit in under porten och var omhändertagen ut der igeninnan vi kommo och så skottträdd som han var, har han vid avlossandet av skottet, tagit till flykten och sprungit hem. Emellertid kunde ingen av de två fruntimren fördraga den stackars hundens sedan. Så fort de sågo hunden så hette det: "De va du ditt rälia liv, som skrämde oss så". Men torde någon undra vad det var för en gäst, som de sågo i människens, komma springande efter dem. Jo det låter sig också ganska enkelt förklara. Det växte en mycket hög och smalhagtomsluske vid vägen upp till gårdens gård. I förskäckseln tyckte de att det var en människa, eller en gäst

som kom efter dem. Omkring år 1835 var det en laststuga (krytstuga i ek-skogen på de s. h. Åsarna som tillhörde en bonde Jön Persson och sedermera Lönnske Truls. Det brukades i den tiden, när linet var insatt och torkningen pågick, genom att eldas natt och dag i "gallen", att ungdomen från kringliggande byar samlades och lekte, dansade och anställde allhandla upptåg i "laststuan". Brännvin och mat bjöds av de bönder som hade sitt lin till torknings. Larmet och väsendet hördes vanligen långt väg, vid sådana tillfällen. I övan nämnda "laststua" var just ungdomen fösamlad och glädjen stod högt i sky. Men en som hette Malmberg och en till, sågs en mycket stor svart hund, med glödande ögon och gap, sitta mitt på golvet. De dansande rörde sig rundt om denne hunden men ingen tycktes trampa honom, och lugnt och

stilla satt han kvar, hur nära än de dansande syntes komma honom. Dessa två, som kunde se hunden, förstod att de andre inte sågo honom. Som dessa inte ville förstöra glädjen för dem genom att tala om att djävulen satt midt på golvet i bland de andre, och som de själva tyckte att det var otrevligt, så blevo de överens om att gå hem. Komna ut å en höstaväg som gick utmed Storejensa rågång och mot Wäsby ley, ett stycke, fingo de se, när de tittade sig tillbaka i manskonet, att den store svarte hunden följde efter dem. Togs de till att springa, så sprang han, och gingo de sakta, så gick han sakta, men han vann på dem örer och örer. När han så kom tätt in på dem, tog Malmberg mod till sig, stannade framför hunden och ropade: "Wik Satan"! Hunden hoppade då över rågångsgäret och in på Store

Jinsa och försvar. Derav kom det ordstäv:
 "Vik Satan, sa Malmberg." Potta Långhaka
 I Väskby socken, på en gård som fordom hette Snär-
 pan, men nu kallas för Nylor, ej långt från Mjökhult,
 bodde för något över hundra år sen, en bonde, vars
 hustru var en allmänt fruktad trollpacka. Hon
 kallades för Potta Långhaka därför att hon var
 kommen från och född i en gård som hette Potten-
burg i Väskby 22^e 1te, och den förste huvudgården, der
Potta Långhaka var född, kallades senare en tid för
Lilla Ryd, men är sedan delad i flera gårdar, men
 ärode för över 50 år sen rione, så när som en liten del-
 gård vilken nu afstärats till älderdoms hem. Hon
"Potta" skulle ha en ovanligt lång haka och fick
 ökenamnet "Långhaka". Hon brukade varje skär-
Torsdagskväll resa till Blåhulla, samt kom-
 made man och barn att resa sig själva, bäst

de kunde, tills hon kom hem igen. Hon var så
elak emot man och underlydande tjänare, så
att de alla önskade sig kvitt den Lea kvinnan.
Mannen trodde han skulle kunna förhindra
henne att resa till Flåskulla och vaktade för-
donskull för att fast-taga henne när hon skulle
begiva sig upp igenom skorstenen på huset.
Men om der var aldrig så mörkt, så blev der
hastigt ett blätt sken, så att hon fick syn
på honom och drann till honom ett slag, me-
dan hon satte sig på leakugns-rakan, eller
en gväst, eller quisslan och gör med ett visslan-
de tjut, upp igenom skorstenen. Han försökte
igentäppa skorstenen, med allehanda leräte, men
allt utan verkan. Men slutligen blev hon ju myg-
ket gammal och sjuk, men kunde inte dö förr än
man eldat under henne, då dog hon likväl. Hon

leas till kyrkogården och begravdes, men när be-
gravningsfolket kom hem, så var härringen al-
la redan kommit före dem och stod innanför
dörren i stugan. Begravningsgästerna tyckte nog
att det var otrevligt, men sen de förtärt en hop
brännvin, betydde de sig ej så mycket om "Pottalång-
haka, som hon i livet den kallades, utan äto och drucko,
men det förargligaste var, att lalg-ljusen ville
inte brinna klart utan nästan höllo på att släckas
(Det var ju en allmänt känd sak, att när ett spöke
var i rummet, antingen i dansstuga, begravning,
eller annars, så var man inte "onenska" till att få
ljusen att brinna, så att de lemnade sitt vanliga sken.)
Som härringen kom igen var endaste brädd, så be-
stades att de skulle begrava härringen djupare
ned i jorden och de gjorde så några dagar efter, då
de grovs ner likkistan en alm djupare, men

när de kommo hem från kyrkogården, så var
Potta Långhaka likaväl kommen och stod innan
för dörren. Så fortfor härringen att varje natt
spöka och hålla ett förfärligt väsen med ry och gny,
der hemma i Snärpan. Men slutligen beslutade
man sig för att taga upp liket och lik-kistan, ur
jorden i kyrkogården igen och beuro liket med kist-
an ut snidt i Ormakärra vassar, der mellan
Engelsträde, Dankult och Ormakärr, som alltid
om vintrarne stod mer än alnshögt öfver vatten, der
leegrovo de Potta Långhaka och slogs en spetsad
lång chepål genom både kistan och härringen.
Men dess har "Potta Långhaka" ej varit synlig, men om
vintrarne när pojkarne brukade gå på skridskor
på Vasan, kommo de till chepålen som stod opp om
isen, och om de vidrörde den så hörde de genast
"Potta" ropa: "Ricka ricka hårdt, rätt nu kommer Potta."

Långhaga oppr". Men ingen har vågat ricka hårt
på den pålen som påstods stå kvar ännu i min
ungdom (1875). Denna sägen var allbekant i Väsby
socken. En gång skulle min Mormor passa
en sjuk nabo kvinna. Twinnant man var
död för någon tid innan och han spöskade alldeles
ohyggligt. Mannen hette Nils Jönsson och bodde
i ett hus som kallades "Bolet". Våga, hustrun låg
sjuk och Mormor låg där om nätterna, ty det vä-
gade ej någon annan, och passade eller vakade över
henne. Hvarje natt, vid midnattstid kom den dö-
de gästen in i stugan, men han kunde ibland
vara även i de andre rummen i huset, men kom
förr eller senare ändå alltid in i dagligstugan
och till hustruns bädd. Det både syntes en
grå säck och hördes, hur han asade omkring stå-
lande till möblerna ibland. Sin egen karing

den sjuka sängliggande, tog han och klämd
armarne på, men Mormor rörde han inte
på flera nätter. Men en natt, när Mormor
sovit något innan midnattstimmen kom, och
hon hörde kl. slå 12, så kort derefter, blev det
ett asande i de andre rummen och snart efter
kom spöket, gästen som vanligt in i stugan och
asade bort till den sjuka. Hon sov för tillfället
men väcktes och jämrade sig mycket. Mormor låg
med ryggen utåt och ansiktet emot väggen, ty
hon ville inte se på spöksäcken, der han asade
omkring, ändå hon tyckte sig just ej vara så
rädd, ty hon hade varit mycket bekant, och nabo
med den döde, i livstiden. Sedan spöket gått om
kring i stugan några minuter, så kom han även
till bänken der Mormor låg. Gasten grep då tvärt
om överarmen på Mormor, men hon vågade inte

fråga honom vad han gick efter, ehuru hon
föresatt sig många gånger att göra det. Grepp-
et blev allt hårdare och hårdare, till sist gjorde det
så ondt att Mormor höll på att skrika av smär-
ta, men då släppte greppet, men blämärke ef-
ter fingrar syntes i många dagar derefter. Den
gamla sjuka dog kort derefter, och sedermere
förmåns inte gästen på annat vis, än att Mor-
Mor mötte honom i bygatan eller gick förbi honom
en och annan gång. Pengabloss. De
gamle hade också för sig, att der pengar och skat-
ter av guld, silver eller koppar, varo nergärda i
jorden eller i stenrös, så syntes ett eldbloss om
nätterna på sådana platser. Sådana eldar
kallades för "pengabloss". Nästan över allt i
de gamle bondgårdarne, syntes någon gång penga-
"bloss" och då grävdes och söktes och ibland inträffade

att pengar eller värdesaker hittades. En gammal gubbe låg sjuk i en av gårdarne i Häsby. Folket i huset sågs att han hade ett dricka-krus fullt med silverspecier, som han hade under huvudkudden. När gubben var död, var det inte möjligt att upptäcka varken krus eller specier. Man trodde därför, att gubben vid något tillfälle, hade grävt ner sitt krus, i något av de andra rummen i huset, ty i den tiden var det vanligt att de flesta rummen i boningshusen endast hade jordgolv (tergolv). Men allt sökande var förgäves. Derefter syntes, vid hörnet på ett av uthusen, "pengaklös" en och annan gång. Men som det var främmande folk som sågs det, så ville de inte tala om det för ägaren av gården, emedan de inte unnade honom att finna skatten. Efter många år revs den lagår-

-ren ner och omkyddes på samma ställe. Ägar-
-ren blev hastigt rik och aldrig har pengakeloret
synts vid hörnet mera, varför man antog att han
hittade specierna. Ett stort stenrös, som kal-
-las för "Drakaröret", på mina ägor, syntes penga-
-klett för många år sen, innan jag blev ägare till
stenröset. Naturligtvis skulle ett par modiga
karlar flocka fram skatten. Men dertill fordra-
des många natters arbete, ty en betydande massa
sten måste flyttas undan. Troligtvis funno de
ingenting, men förklarade, att då de nådde
långt ner emot botten i stenröset, så syntes
eldsken liksom en av de närliggande gårdar-
-ne stod i ljusan låga, hvare de skyndsamt
sprungo dit för att släcka elden. Men kom-
-na närmare, stod ingenting på. De gingo till-
-baka för att fortsätta, då syntes detsamma

ljus- eller eldskenet igen, och då vågade skatt-
sökarne inte fortsätta att flocka bort omr av
stenröset. Ett betydligt fördjupnings-hål, synes
ännu i stenröset, efter skattgrävare för 86 år sen.
Aldrig sednare har syns något pengakloss i det
nämnda stenröset, men deremot har jag åtskilli-
ga nätter sett en liten eldfyr vid en, i en an-
nan beacke utskjutande jordfast sten. Jag har
också flockat bort en mängd sten ur den der-
varande hålan, men funnit endast en orm. Jag har
dock ej grävt längre ner, men jag antar att
den hålan kan ha användts till potatisgrof, av
de gamle husägare som bodde på den beackens
närhet före 1850. Två Hallänninga-tröske-
män gingo åt byvägen genom Truls Anderssons
skog omkr. 1870, i Väsby, en mörk natt strax efter
midnatt. Plötsligt fingo de se ett pengakloss.

ett stycke från vägen. De hade genast ro av att
närmare undersöka den stillastående fyren, och
styrde rakt på densamma. Komna närmare
släcktes blosset. Men männen togs sigte på den
plätten så godt sig göra lät, och kommo snart till
en lövbunke, en stor hög av löv under och omkring
en ek. Som der ingenting annat förmärktes, så
sparkade med stövlarne några slag i löven. Der-
vid häntes något konstigt för foten, och då den ene
av männen, tog ner med handen, fick han gatt i ett
gläskaböste. De kände efter hättas, och hittade
ett till. De tyckte att pengablosset inte var så då-
ligt, vad den funna skatt beträffar, och togs var sitt
gläskaböste med till sitt logi, och sedermera med
sig hem och det hördes aldrig av var de gläskalö-
sten vore komna ifrån. Ute på en fälad
i Allerum, syntes pengabloss. En person beslöt

att gå ditåt, för att taga märka på var
det var. Men kommen ett stycke på väga
upphamn engast. Han frågade gästen:
"Var ska du gå här i kväll?" jag ska gå
och titta te mina pengar," svarade gästen,
men var ska du gå," frågade gästen. "Jä
jag ska också gå och titta te mina pen-
gar," svarade den spjuvern. "Då kan vi
ju göra sällskap menade gästen. Du kan
följa med och titta te mina, så skall jag
följa med och titta te dina". Gästengick
först och tittade till sina pengar, som lågo un-
der en stor sten, der pengalösset syntes.
Stenen vältes av dem gemensamt undan och
aldrig hade vår man sett så många guld.

och silverpengar. Sedan de betraktat dem
en stund lade de stenen över igen, bloet
släcktes och de begavs sig iväg att titta till
mannens pengar. Denne gick och sökte
öppa en ko-ricka eller s. k. ko-kasse. Den lyf-
te han på kant och smög med det samma en
ser-stycke in under. Då gästen fick se
att var man inte hade fler sade han: "Det
var litet och skitet. De gingo var till sitt,
men dagen efter gick mannen och tog
skatten sedan han fått veta var den fanns.
Ännu på 1860-talet gick en sägen att ett
stort pengabloss syntes någon gång i ett
kärr vid Helsingborg, som kallades för Rå-
mölle dämnne. Lägner visste att berätta

att danskarne måste kasta sin pen-
ningkista i kärret, som då ansågs bost-
en löst, när de måste fly för Stenbocken.
Meningen var ju att dels ringen skulle fin-
na den och dels att ringen skulle kunna
taga upp den. Flera gånger skall försök
hava verkstälts, för att ta opp kistan, men
så fort någon får kännning av kistan så
sjunker den med ett sjungande ljud, allt
djupare. Nu är kärret för länge sen igen-
fyllt och hus byggda på platsen. I Thägalyske
skall också pengabloss ha syns, och man
trodde att en skatt blivit nedgrävd någon-
städes i byn. Danskar skola ha varit
underkunniga derom och hava åtskilliga
gångar varit i Thägalyske och velat få till

stånd att söka efter skatten, och det berättas
att de hade karta och uppgifter som skulle
vägledt dem. Men som det sedan Dansk tid
är mycket förändradt, kunde nog ingenting
göras, emellertid synes numera icke något
pengabloss i Trägälycke. I det gamla rå-
gångs-gärdet, en grov dubbel stennmur,
emellan Brunnby och Väsby socknar
syntes också ofta pengabloss för och flera
gångar har det grävts efter skatter. En som
på många ställen grävde efter fynd var den
förut nämnde tiolkarlens Ringstedt. Men även
andra försökte gräva i rågångs-gärdet, ty en
säger gick ännu att i rak linie emellan Väs-
by kyrktorn och Hårkull på Kudlaberg skulle
den linien träffa rågångs-gärdet. en stor skatt finnas

En man som kallas för Pål torp hade sett
pingaleklosset och beklät därför en gång, i sin
barndom, att i sällskap med ett par andra, att
gräva fram skatten i rågångs-gäret. De måste
ju ha lyktat ty natten var mörk, men de på
bete gående ute på fjäladen släppte kreaturen
blevo oroliga, sprunget omkring och bölade midt
i natten. En av gåssarps bönderna som hette
Johan Larsson, gick då ut på fjäladen för att
se vad som stod på. Han såg ju snart lyktske-
net och styrde sina steg dit. Han såg då hur
tre karlar voro i färd med att riva omkull sten-
muren, men som han Larsson var en jätte
både i kropp och kraft så fruktade han ej
för tre. Nu skulle ju de tre arbeta under full-
komlig tystnad så intet samtal fick förekomme

Men John Larsson gick fram och gav Pål
Torps en sinkadris så han föll på knä, ner
på marken. Jag ska lära er att oroa kreaturen
och med samma togs de alla tre till flykten.
Sedermora hörde jag aldrig varken om penga-
lösset eller vidare skattgrävning i rågångsgäret.
De gamle gäderna trodde också på ett slags
små små onennisker som kallades för "Netter",
eller underjordsfolk. Min Mormor påstod att
hon många gånger såg hela följet sådana små
menniskor, alltid med ljus i händerna, om nätterna,
tåga i långa rader, in under sångar och soffor
och gingo ner i jorden genom råtthål eller gångar
som de öppnade åt sig. Aldrig gjorde de något
ondt, men det kunde hända att de ville spin-
na på spinnrockarne, eller vrida omkring garn

vindan, varför alltid gringfolken passade på, att
 ställa dessa bakfrån så skulle de inte kunna
 komma åt att anmärkas av "Vättarne". En gång
 såg min Far, när han och en annan dräng vakna-
 de en natt då månen lyfte klart på hans Morb
 spinnrock, som var undanstäld i rummet där de
 lågo, hur spinnrocken gick så sakta en lång st-
 und, men inga vettar syntes till. Min Mormor
 förklarade att det kunde hända om någon skrä-
 mde vättarne eller de blevo rädda av sig själva,
 att de kunde få så brått att springa ner i
 sina hål i jorden, att somliga släppte sitt ljus,
 och att hon tagit vara på flera sådana små ljus.
 De liknade fulgransljus men ofantligt små, av något
 talgliknande ämne som brände med lå låga. Ingen borde
 skrämma vättarne ty det ansågs för tjuvad i huset om de fanns vettar.